

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра біології, здоров'я людини та фізичної терапії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК35 МАНУАЛЬНА ТЕРАПІЯ

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія
Освітньо-професійна програма Фізична терапія
Факультет психолого-природничий

2022 -2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Мануальна терапія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» освітньої професійної програми «Фізична терапія».

Мова навчання: українська.

Розробники: Серган Є.О., старший викладач кафедри

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії

Протокол від «26» серпня 2022 року № 7

Завідувач кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії

(проф. Марциновський В.П.)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від «2» вересня 2022 року № 5

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

(проф. Сяська І.О.)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –3	Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»	Обов'язкова	
Модулів –1	Спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»	Рік підготовки	
Змістових модулів –2		3-й	
Індивідуальне науково дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		5-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи – 5	Освітній рівень: бакалавр	24год.	
		Практичні, семінарські	
		-	-
		Лабораторні	
		24 год.	
		Самостійна робота	
		72 год.	
		Індивідуальні завдання *за наявності	
		- год.	
		Вид контролю: залік	
Передумови для вивчення дисципліни (Нормальна анатомія, Нормальна фізіологія, Патологічна анатомія, Патологічна фізіологія, Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності, Загальна психологія, Основи медичних знань, Біомеханіка та клінічна кінезіологія)			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Мануальні методи фізичної реабілітації» є формування у студентів цілісного уявлення про загальні основи та положення, форми і методи мануальної терапії, та практичного застосування мануальної терапії в комплексному лікуванні і реабілітації хворих.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- визначати ключові поняття мануальної медицини та її значення в системі медичної допомоги.;
- нейрогуморальні та нейрофізіологічні основи теорії мануальної медицини;

- діагностичні методи та різновиди мануальної терапії;
- застосування методик та методів мануальної терапії в комплексних програмах реабілітації

вміти:

- діагностувати патологію за допомогою мануальних методів;
- застосовувати методи мануальної терапії в комплексному лікуванні хворих для більш швидкого відновлення здоров'я, збереженні якості життя та попередження або ліквідації наслідків патологічного процесу

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.

СК 05. Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.

СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 11. Здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання:

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 09. Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.

ПР 10. Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності.

ПР 13. Вміти обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.

ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ. Мануальна терапія в системі фізичної реабілітації.

Тема 1. Загальні основи та положення мануальної терапії. Мануальна медицина в історичному аспекті. Сучасні уявлення про мануальну терапію, та її значення в системі медичної допомоги.

Тема 2. Анатомічні, біомеханічні і фізіологічні основи мануальної терапії. Біомеханіка, як теоретична база мануальної медицини. Людина – як біомеханічна система та її властивості. Структурні і функціональні особливості сенсорних систем. Нейрогуморальні основи теорії мануальної медицини. Нейрофізіологічні основи мануальної медицини. Закони нейрофізіології. Уява про сегментарну іннервацію органів. Регуляція рухової діяльності людини.

Тема 3. Діагностичні методи мануальної терапії а також функціональна, рентгенологічна, МРТ, КТ діагностика в мануальній терапії. Загальні правила та принципи проведення мануальної діагностики. Алгоритм діагностики. Поняття та структура мануального діагнозу. Опитування, огляд хворого. Візуальна діагностика статичного та

динамічного рухового стереотипу. Клінічний аналіз рухів пацієнта. Пальпаторна мануальна діагностика. Правила та методи пальпації, поверхнева та глибока пальпація. Активні та пасивні рухові тести. Рентгенологічна, МРТ, КТ діагностика в мануальній терапії.

Тема 4. Різновиди мануальної терапії. Види та принципи лікувального впливу. Технічні різновиди мануальної терапії. Застосування загальної та спеціальної техніки мануальної терапії.

Змістовий модуль 2. Застосування методик мануальної терапії в комплексних програмах фізичної терапії.

Тема 5. Сучасні розробки і методи мануальної терапії при ушкодженнях хребта. Сучасні розробки і методи мануальної терапії (МТ) при ушкодженнях хребта. Функціональна анатомія хребта, виявлення функціональної патології. Принципи мануальної терапії та масажу при ушкодженні хребта.

Тема 6. Методики мануальної терапії у дітей та підлітків. Методики лікувального масажу з елементами мануальної терапії у дітей та підлітків. Особливості аналітичної будови опорно-рухового апарату. Основні відомості про уроджений вивих стегна, уроджену м'язову кривошию та уроджену клишоногість. Відомості про підліткові відхилення у осанці. Оволодіння вмінням виконувати масаж та корекцію для усунення відхилень ОРА у дітей.

Тема 7. МТ при порушенні функцій суглобів. Мануальна терапія при порушенні функцій суглобів. Загальні відомості про порушення функцій суглобів. Клінічні прояви. Сучасні принципи лікування. Основні методики МТ для відновлення функцій суглобів..

Тема 8. Особливості травматизму у спортсменів. Сучасні методики МТ. Розгляд найбільш поширених видів травматизму в спорті. Класифікація ефективності використання МТ при спортивному травматизмі. МТ на різних етапах підготовки спортсменів.

Тема 9. Особливості методики МТ у інвалідів з ушкодженнями опорно-рухового апарату. Особливості методики МТ у інвалідів з ушкодженням опорно-рухового апарату. Причини набуття інвалідності. Категорії інвалідності. Значення МТ в загальній реабілітації. Особливості методики лікувального масажу після ампутації верхніх та нижніх кінцівок.

Тема 10. Особливості методики МТ при захворюваннях периферичної та центральної нервових систем. Особливості виникнення захворювань нервової системи. Особливості МТ при захворюванні нервової системи. МТ при невриті та невралгії. Особливості застосування МТ в комплексних програмах фізичної терапії при ДЦП.

Тема 11. Особливості методики МТ при захворюваннях органів травлення. Анатомічна характеристика органів травлення та їх захворювання. Застосування МТ в комплексному лікуванні хронічних захворювань. Особливості МТ при захворюваннях органів травлення.

Тема 12. Мануальна терапія в системі фізичної і медичної реабілітації, та реабілітації осіб які стали інвалідами під час проходження військової служби та осіб що постраждали під час військових дій. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування прийомів мануальної терапії при лікуванні та реабілітації осіб які стали інвалідами під час проходження військової служби та осіб що постраждали під час військових дій. Основні методичні підходи та особливості проведення, алгоритм застосування та оцінка ефективності мануальної терапії.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с. р.	л		п	лаб	інд	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Вступ. Мануальна терапія в системі фізичної реабілітації.												
Тема 1. Загальні основи та положення мануальної терапії.	10	2		2		6	9					9

Тема 2. Анатомічні, біомеханічні і фізіологічні основи мануальної терапії.	10	2		2		6	9					9
Тема 3. Діагностичні методи мануальної терапії а також функціональна, рентгенологічна, МРТ, КТ діагностика в мануальній терапії.	10	2		2		6	11	1		1		9
Тема 4. Різновиди мануальної терапії.	10	2		2		6	11	1		1		9
Разом за змістовним модулем 1	40	8		8		24	42	2		2		36
Змістовий модуль 2. Застосування методик мануальної терапії в комплексних програмах фізичної терапії.												
Тема 5. Сучасні розробки і методи мануальної терапії при ушкодженнях хребта.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 6. Методики мануальної терапії у дітей та підлітків.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 7. МТ при порушенні функцій суглобів.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 8. Особливості травматизму у спортсменів.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 9. Особливості методики МТ у інвалідів з ушкодженнями опорно-рухового апарату.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 10. Особливості методики МТ при захворюваннях периферичної та центральної нервових систем.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 11. Особливості методики МТ при захворюваннях органів травлення.	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9
Тема 12. Мануальна терапія в системі фізичної і медичної реабілітації, та реабілітації осіб які стали інвалідами під час проходження	10	2		2		6	10	0,5		0,5		9

військової служби та осіб що постраждали під час військових дій.												
Разом за змістовим модулем 2	80	16		16		48	80	4		4		72
<i>Усього годин</i>	120	24		24		72	120	6		6		108

6.

Теми семінарських занять

Не передбачено

7. Теми практичних занять

Не передбачено

8. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні основи та положення мануальної терапії.	2
2	Анатомічні, біомеханічні і фізіологічні основи мануальної терапії.	2
3	Діагностичні методи мануальної терапії а також функціональна, рентгенологічна, МРТ, КТ діагностика в мануальній терапії.	2
4	Різновиди мануальної терапії.	2
5	Сучасні розробки і методи мануальної терапії при ушкодженнях хребта.	2
6	Методики мануальної терапії у дітей та підлітків.	2
7	МТ при порушенні функцій суглобів.	2
8	Особливості травматизму у спортсменів. Сучасні методики МТ.	2
9	Особливості методики МТ у інвалідів з ушкодженнями опорно-рухового апарату.	2
10	Особливості методики МТ при захворюваннях периферичної та центральної нервових систем.	2
11	Особливості методики МТ при захворюваннях органів травлення.	2
12	Мануальна терапія в системі фізичної і медичної реабілітації, та реабілітації осіб які стали інвалідами під час проходження військової служби та осіб що постраждали під час військових дій.	2
Разом		24

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку мануальної терапії. Роль мануальної терапії в сучасних принципах лікування.	4
2	Здійснення аналізу методик мануальної терапії в комплексних програмах фізичної терапії та ерготерапії у світі та в Україні.	4
3	Організація роботи фізичного терапевта мануальної терапії.	4
4	Покази та протипоказання для проведення мануальної терапії.	4
5	Диференціальна діагностика в практиці мануального терапевта.	4
6	Опрацювання теоретичних основ для застосування методик	4

	мануальної терапії.	
7	Дослідження інформаційних джерел стосовно принципів мануальної терапії при ушкодженнях хребта.	4
8	Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з обґрунтування застосування методик мануальної терапії при ушкодженнях хребта.	6
9	Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з обґрунтування застосування методик мануальної терапії при порушеннях постави, сколіозі, кіфосколіозі.	6
10	Анотування інформаційних джерел стосовно методик щодо оцінювання функціонування суглобів.	4
11	Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з застосування МТ при порушенні функцій суглобів у фізичній терапії.	6
12	Складання опорних конспектів з обґрунтуванням залучення методики МТ при травмах в ігрових видах спорту.	6
13	Складання опорних конспектів з обґрунтуванням залучення методики МТ при ампутації верхніх та нижніх кінцівок.	6
14	Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з обґрунтування застосування методик мануальної терапії при захворюванні Паркінсона.	6
15	Складання опорних конспектів з обґрунтуванням залучення методики МТ при виразковій хворобі шлунка та дванадцятипалої кишки.	4
Разом		72

10. Індивідуальні завдання.

Підготовка та презентація комплексу мануальних методів терапії в залежності від перенесеного захворювання та вікової групи пацієнта.

11. Методи навчання.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
МН2 – практичний метод (лабораторні заняття);
МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

12. Методи оцінювання.

МО2 – усне або письмове опитування
МО3 - колоквиум,
МО4 – тестування;
МО7 – презентації результатів виконаних завдань;
МО9 – захист лабораторних робіт;
МО10 – залік

13. Засоби діагностики результатів навчання

- залік;
- модульний контроль
- реферати, есе;
- колоквиуми;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

14. Критерії оцінювання результатів навчання.

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2								Модульний контроль	Разом	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
6	6	6	6	8	8	8	8	8	8	8	8	8	12	100

Критерії оцінювання по видах діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності*	Оціночні бали*	Кількість балів
1	Підготовка до лабораторних занять	4	48
2	Колоквіум	8	16
3	Самостійна робота	3	24
	Модульний контроль	12	12
Разом			100

15. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни в організації першого (бакалаврського) рівня вищої освіти складається з:

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Опорний конспект лекцій (електронний носій)
- Опорний конспект лекцій (паперовий варіант)
- Матеріали для практичних занять (паперовий та електронний варіант)

16. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Основні історичні стани розвитку ММ.
2. Мета та задачі ММ. Види ММ.
3. Актуальність та соціально – економічне значення ММ. Сучасні вимоги школи ММ.
4. Вимоги до організації лікувального процесу в ММ.
5. Структурні та функціональні особливості сенсорних систем людини.
6. Нервово – гуморальні основи дії ММ.
7. Фізіологічні , анатомічні та біохімічні засади мануальної медицини.
8. Основні лікувальні ефекти ММ.
9. Основні види методів мануальної медицини.
10. Показання та протипоказання до ММ.
11. Суть та специфіка теоретичного обґрунтування ММ. Біомеханіка людини.
12. Етнологія, патогенез, саногенез нейрон-ортопедичної патології.
13. Анатомо – фізіологічні та біохімічні особливості різних відділів опорно – рухового апарату людини.
14. Сучасні уявлення про функціональні блокади ПДС, м'язовий дисбаланс.
15. Сучасні уявлення про розвиток рухового стереотипу та його види.
16. Основні властивості тригерних зон та їх функціональне значення.
17. Загальні уяви про сегментарну іннервацію органів, феномен зон Захар'їна – Теда.
18. Загальні правила проведення лікувального сеансу методами ММ.
19. Загальні принципи діагностики нейрон-ортопедичної патології.
20. Рентгенодіагностичні ознаки дистрофічного процесу в опорно-руховому апараті, та їх значення клінічній практиці.
21. Вплив порушень рухового стереотипу на хребетний стовп та рухові сегменти.
22. Класифікація вертеброгенної (нейрон-ортопедичної) патології.

23. Спеціальна мануальна діагностика при біомеханічних порушеннях.
24. Можливі реакції та ускладнення при ММ та їх профілактика.
25. Методика м'яко-тканиної техніки в ММ.
26. Методики ЛФК в ММ.
27. Застосування постізометричної релаксації м'язів.
28. Оптимізація режиму статико – динамічних навантажень на хребетний стовп та суглоби.
29. Основні принципи застосування різних методів ММ в комплексному лікуванні хворих різного профілю.
30. Комплексне застосування методів ММ разом з іншими методами народної медицини , (апі-, дієто-, фіто-, бальнеотерапії).

17. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна література

1. Барвиченко А. и соавт. Руководство по мануальной терапии суставов конечностей. – Таллин, 1990, - 48 с.
2. Башняк В.В., Мануальная терапия живота. - Луцьк, Надстир'я. - 1993. - 104 с.
3. Клапчук В. В., Даяк Г. В., Муравов Е.М., Годішевський В.М та інші., Лікувальна фізкультура та спортивна медицина. - К.: Здоров'я. - 1995. - 308 с.
4. Лиев Н. А. Мануальная терапия миофасциальных болевых синдромов. - Днепропетровск. - 1993. – 140 с.
5. Марчук Г. С., Мануальная терапия при заболеваниях опорно-двигательного аппарата. - К.: Здоровье., - 1994., - 109 с.
6. Учебное пособие по теоретическому курсу мануальной медицины./под ред. Шитикова Т.А.) -Днепропетровск.: 2010, -105 с.
7. Штеренгерц А. Е., Белая Н. А. Массаж для взрослых и детей. - К.: Здоровье., - 1994. – 380 с.

Допоміжна:

1. Мейтленд Г. Д. Манипуляции на позвоночнике. – М.:Полигран. 1992. – 174с.
2. Мохов Д.Е., Егорова И.А., Трофимова Т.Н. Принципы остеопатии / Под ред. Н.А. Белякова. – СПб.: Изд. дом СПбМАПО, 2004. – 77 с.
3. Левит К. и соавт. Мануальная медицина. – М.: Медицина. - 1993, - с. 512.
4. Попелянский А.Я. Клиническая пропедевтика мануальной медицины. – М.: «Медпресс-информ», 2003. – 133 стр.
5. Ситель А.Б. Мануальная терапия. - М.: Медицина, 1998. – 361с.
6. Скоромец А. А., Клименко А. В. и др. Мануальная терапия при остеохондрозе и спондилоартрозе. - Л.: Алга – Фанд., - 1990. – 187с..
7. Чикуров Ю.В. Краниосакральная мануальная терапия. – М.:Триада-Х, 2003. – 154 с.
8. Чикуров Ю.В. Мягкие техники в мануальной терапии. – М.: 2002,- 238 с.
9. Хабиров Ф. А., Хабиров Р. А.Мышечная боль. - Казань. Книжный дом., - 1995., - 204 с.

18. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Наукова бібліотека РДГУ <http://library.rshu.edu.ua/>
2. Сайт української асоціації фізичної терапії: <https://physrehab.org.ua/>
3. Сайт Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини: <http://www.utfrm.com.ua/>
4. Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

5. www.zakon.rada.gov.ua
6. www.massage.ru
7. www.nlm.nih.gov 4. www.scsml.rssi.ru
8. <http://lubitel68.blogspot.com>
9. <https://studfiles.net/preview/5650032/>
10. <http://www.scsml.rssi.ru/>
11. <https://academic.oup.com/ptj>
12. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>